صاحب‌خبر

شالوده‌های استوار زبان و فرهنگ ما را درهم نمی‌ریزد

نگاهی به کتاب زبان فارسی افغانستان (دری)

کتاب زبان فارسی افغانستان (دری) در دو جلد، یکی از مهم‌ترین منابعی است که توانمندی های زبانی و فرهنگی گوناگون زبان فارسی دری را در گستره سرزمین ادب خیز افغانستان بر ما آشکار می‌کند. کتابی که سایت فرهنگستان زبان و ادب فارسی نگاهی به آن داشته است. مؤلف در مقدمه این کتاب نوشته است؛ ایران بزرگ، با آمدن اعراب مرکزیت فرهنگی، سیاسی، اجتماعی و اقتصادی خویش را از دست داد و هریک از بخش های پیکره بزرگ و پرگستره آن به دست خلفای بنی امیه و گاه هم دستان فرصت طلب ایرانی افتاد. حاکمان عرب پس از فراهم آمدن لهجه های عربی، که بیشتر به دست دانشمندان ایرانی انجام گرفت کوشیدند تا زبان عربی را در سرزمین هایی که بر آن چیره شده بودند، در جایگاه زبان رسمی خویش به کار بگیرند و در این کار هم در بیشتر حوزه های جغرافیایی موفق شدند و شاید بتوان گفت که تنها در نزدیک ترین کشور به حکومت مرکزی خویش، ایران، نتوانستند زبان عربی را به عنوان یک زبان رسمی بر مردم تحمیل کنند. توانمندی های زبانی و فرهنگی گوناگون و کهن و دیرپای ایران چونان حصار و دیواره ای بلند، این مجال و رخصت را به زبان و فرهنگ قوم عرب نداد تا بتواند شالوده های استوار زبان و فرهنگ ما را درهم بریزد و جای زبان رسمی این سرزمین را بگیرد. نیاکان ما تنها به بهره وری از خط و شماری از واژه های عربی بسنده کردند. در پی کوشش های اعراب برای رسمیت بخشیدن به زبان و فرهنگ عرب در سرزمین های تحت تصرف خود، ایرانیان، در کنار داشته های زبانی و فرهنگی خویش، به کوششی جانانه برای زنده و پایدار نگه داشتن زبان فارسی نو دست یازیدند.

فردوسی، گونه نوشتاری زبان فارسی را برای همیشه ماندگار کرد

باید به این نکته نیز اشاره کرد که با وجود کوشش های فراوانی که دانشمندان ایرانی در پاسداری از زبان فارسی کردند، به هیچ روی نتوانستند یا این امکان را نیافتند تا گویش های پرشمار فارسی را گردآوری کنند. خوشبختانه برخی دیگر از دانشمندان این مرز و بوم، با ترجمه هایی از قرآن، که در بسیاری از حوزه های جغرافیایی گستره بزرگ این کشور به سامان رساندند و نیز تألیف فرهنگ نامه های قرآنی ـ فارسی و عربی ـ فارسی، توانستند شمار درخوری از گونه ها و گویش های مختلف فارسی ـ ایرانی را زنده و پایدار نگه دارند. در کنار آن ها، بزرگ مردی چون فردوسی توانست با سرایش شاهنامه، جدا از جنبه های معنوی، توانمندی های پرشمار ایرانیان و گونه نوشتاری زبان فارسی نو را برای همیشه ماندگار کند.

بر پایه نمونه ها و شاهدهای فراوانی که در برخی از متن های کهن و قدیم فارسی می بینیم، پاره ای از این گویش ها و گونه ها از میان رفته اند، اما هنوز هم بسیاری از آن ها در سرزمین های ایرانِ بزرگ، از جمله فرارود [ماوراءالنهر] و افغانستان، در جایگاه زبان ادبی نوشتاری و گفتاری، ماندگار گشته اند. همچنین نمونه هایی از این گویش ها و گونه ها را در میان مردمان حوزه هندوستان و نیز در کتاب هایی که در سده نهم تا سیزدهم در شبه قاره نوشته شده اند، می توان یافت. کتاب زبان فارسی افغانستان (دری) پژوهشی است در گونه فارسی نوشتاری و گفتاری مردم افغانستان و سنجش زبانی آن با گونه فارسی فرارودی معاصر و نوشته های کهن و قدیم فارسی، و برای ما این نکته را روشن می‌کند که زبان فارسی کاربردی در حوزه های مختلف جغرافیایی افغانستان، بسیاری از واژه های کهن فارسی ـ ایرانی را در خود نگه داشته است که ما آن واژه ها را در گونه فارسیِ فرارودی نمی بینیم؛ همچنان که در سروده ها و نوشته های مردم فرارود هم شماری از کاربردهای زبان های ایرانی ـ فارسی را مشاهده می کنیم که در حوزه افغانستان کاربرد ندارند و در ظاهر تنها در حوزه جغرافیایی فرارود به کار گرفته می شود.

درنگی به عملکرد و کارنامه دستگاه های دولتی درباره پاسداشت زبان فارسی

کم‌کاری سازمانی برای زبان فارسی

طرح: مرحوم کامبیز درمبخش

علیرضا حیدری

گزارش خبری

مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی در اردیبهشت امسال گزارشی منتشر کرد در ۳۲ صفحه که در آن فعالیت کمی و کیفی دستگاه ها و سازمان ها را در حوزه پاسداشت زبان فارسی ارزیابی کرده است. مبنای این ارزیابی قانونی است که در سال ۱۳۷۵ در مجلس تصویب شد با عنوان قانون جلوگیری از کاربرد واژه های بیگانه. البته در این گزارش بیانات و تأکیدات رهبر معظم انقلاب در این باره و نیز مصوبات برنامه های اول تا هفتم توسعه در حوزه پاسداشت زبان فارسی نیز آمده است. از این گذشته به دیگر اسناد بالادستی همچون؛ سند اصول سیاست فرهنگی کشور، نقشه جامع علمی کشور، سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، نقشه مهندسی فرهنگی، سند اسلامی شدن دانشگاه ها، سند جامع روابط علمی بین المللی جمهوری اسلامی ایران و سند راهبردی جمهوری اسلامی ایران در فضای مجازی، نیز اشاره شده که در تمام این اسناد در بندهایی به طور مشخص و مفصل به موضوع پاسداری از زبان فارسی تأکید شده است.

واژه‌سازی فارسی معطل اعتبارات!

این گزارش در ابتدا به دستگاه هایی توجه دارد و نقد و ارزیابی می‌کند که در پیشانی این ماجرا قرار دارند و مسئولیت بیشتری چه در سیاست‌گذاری و چه در اجرا متوجه آن هاست.

فرهنگستان زبان و ادب فارسی نخستین آن هاست. گزارش در ارزیابی این نهاد می‌گوید: «با وجود اقدام های مثبت و قابل توجه، همچنان واژگان بیگانه پرشماری در گفتار و نوشتار روزمره افراد در بخش های مختلف استفاده می شود که نیازمند اعتبارات مکفی است تا این دستگاه در زمینه واژه سازی و معادل یابی سرعت بیشتری یابد.» به نظر می رسد این نکته که واژه سازی مشخصا معطل اعتبارات است یا نه، نیازمند بررسی بیشتر است.

عملکرد غیرشفاف متولی فرهنگ

وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی دیگر سازمانی است که در ارزیابی آن آمده است: «با وجود انجام اقدام هایی چون راه اندازی سامانه های مجوزدهی و نظارتی و نیز تدوین دستورالعمل های اجرایی، درمجموع عملکرد شفاف، مشخص و مداومی از این وزارتخانه قابل دریافت نیست.

البته با آغاز به کار «شورای هماهنگی پاسداشت زبان فارسی»، اقدام های مثبت و قابل توجهی انجام شده است که باتوجه به وظایف و تکالیف دستگاه در این زمینه، ناکافی اند.» در این گزارش اشاره نشده است که این وزارت در جایگاه مجری و با توجه به فراوانی حوزه های فرهنگی، هنری، نشر و تبلیغات که در زیرمجموعه آن قرار دارد، دست‌کم برای یکدستی در نوشتار و الزام به مصوبات فرهنگستان، چه اقدامی کرده است.

> در گزارش مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی به طور مشخص به نقش رسانه ملی اشاره شده است: «به رغم اقدام های درخور توجه در حوزه برنامه سازی، درباره «خودداری از به کارگیری واژه های نامأنوس بیگانه (تبصره «۷» قانون) عملکرد مناسبی نداشته است»

بی مهری به زبان فارسی در رسانه ملی

صداوسیما که باید مهم ترین رسانه فرهنگی کشور باشد، بیش از دیگر مراکز فرهنگی در حوزه پاسداشت زبان فارسی مسئولیت دارد. این سازمان حتی بارها در بیانات رهبر معظم انقلاب به دلیل کم‌کاری در این باره مورد خطاب و عتاب قرارگرفته است. در این پژوهش هم به طور مشخص اشاره شده است که این سازمان: «به رغم اقدام های درخور توجه در حوزه برنامه سازی، درباره «خودداری از به‌کارگیری واژه های نامأنوس بیگانه (تبصره «۷» قانون) عملکرد مناسبی نداشته است. (تنها در یکی از بخش های خبری مثبت ارزیابی می شود.) این سازمان در رویکردی متناقض با حوزه برنامه سازی، به تبلیغ و ترویج محصولات و خدمات دارای نام های بیگانه (یا مشابه بیگانه) می پردازد که امری ناپذیرفتنی و آسیب زا بوده و نشان دهنده اهمال و تخلف از قانون و آیین نامه اجرایی است.» البته حوزه توجه صداوسیما به دلیل فراگیری مخاطب باید در همه برنامه ها مدنظر باشد؛ زیرنویس ها (که معمولا کم اشتباه نیست)، مجریان و گزارشگرها (که در رعایت کردن زبان معیار و فارسی‌گویی کم توجهی می‌کنند) و نیز دیگر تولیدات این سازمان هم باید در این ارزیابی ها دیده شود.

کم‌کاری و دیگر هیچ

در ادامه گزارش مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی که به کاستی ها و کم‌کاری های دستگاه های دولتی در حوزه پاسداشت زبان فارسی اشاره دارد، نام سازمان ثبت اسناد و املاک نیز دیده شده و آمده است: «اگرچه این دستگاه توجه و اقدام مداومی نسبت به قانون و آیین نامه اجرایی داشته است، در اجرای دقیق و کامل وظیفه قانونی ممانعت از ثبت و تأیید الفاظ و نام های بیگانه، کوتاهی کرده است.» البته این دستگاه و دستگاه های مشابهی که با ادبیات حقوقی سروکار دارند، بیش از هر چیزی نیازمند ساده سازی واژه ها و اصلاحات حقوقی اند که با زبان معیار و فارسی هماهنگ شود. این موضوع در گسترش فارسی نویسی باید مدنظر مرکز پژوهش ها هم می بود.

وزارت صمت به این اعتبار که در نام‌گذاری کالاها سهیم است، از تیررس این گزارش در امان نمانده است و نگاه گزارش به این وزارت چنان مثبت نیست و می نویسد: «در دسترس نبودن اطلاعات و گزارش از عملکرد این وزارتخانه و زیرمجموعه های آن و نیز فراوانی محصولات دارای نام و نشان بیگانه که صرفا مصرف داخلی دارند، از تخلف و ترک فعل این دستگاه نسبت به وظایف قانونی خود و کم توجهی به مسئله پاسداشت زبان فارسی حکایت دارد.»

اما وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی که به نوعی وزارتی فرهنگی محسوب می شود هم عملکرد مثبتی نداشته و آمده است: «عملکرد این وزارتخانه به یک دستورالعمل و یک تبصره آیین نامه ای محدود شده و در عمل برخی ازمؤسسه های ذیل این دستگاه (مانند شرکت های مسافرتی و اقامتگاه های گردشگری داخلی) همچنان از نام و نشان بیگانه استفاده می‌کنند که بیانگر کم توجهی و عملکرد نامناسب این دستگاه است.»

بر اساس گزارش مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی، همچنین وزارت کشور در حوزه اجرا باید وظایفی را دنبال می‌کرده است که بنا به ارزیابی این گزارش نمره مثبتی ندارد. گزارش به صراحت می نویسد: «این وزارتخانه از وظیفه خود در تبصره «۸» قانون (تعویض علایم و نشانه ها و تغییر اسامی و عنوان ها با هزینه متخلف توسط وزارت کشور) کم اطلاع بوده و تنها به ارائه پاسخی سطحی و غیرمسئولانه ناظر به ماده واحده قانون (خودداری از به کار بردن واژگان بیگانه در مکاتبات) بسنده کرده است.»

انتقاد از مصوبات صوری

البته گزارش در ادامه از اینکه از عملکرد دستگاه های کلیدی دیگری مانند شهرداری ها، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت آموزش و پرورش، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و وزارت امور اقتصادی و دارایی، پلیس نظارت بر اماکن عمومی ناجا (فراجا) (همگی از نهادهای دارای نمایندگان تام الاختیار در شورای هماهنگی پاسداشت زبان فارسی هستند) گزارشی موجود نیست، انتقاد می‌کند و کاملا روشن بیان می‌کند که بیشتر دستگاه ها به این وظیفه قانونی مستقیم یا غیرمستقیم، کم توجه یا بی توجه بوده اند و با گذشت حدود ۲۶ سال از تصویب و ابلاغ قانون منع استفاده از عنوان ها و اصطلاحات بیگانه، بیشتر اقدام های انجام شده مربوط به سال های اخیر بوده است. درمجموع، اگرچه در زمینه پاسداشت زبان فارسی اقدام های مناسبی در دو حیطه نهادسازی (مانند فرهنگستان زبان و ادب فارسی و شورای هماهنگی پاسداشت زبان فارسی) و قانون‌گذاری انجام شده است، اما در بعد اجرا (اقدام های اجرایی، ضمانت اجرا و نظارت بر اجرا) چالش و ضعف جدی وجود دارد. نکته کلیدی این گزارش همین است که مصوبات ضمانت اجرایی نداشته و بیشتر به برگزاری جلسات و نامه نگاری های اداری محدود شده است. پاسداشت زبان فارسی چه در حوزه واژه و چه ساختار نیازمند توجه بیشتر است و به ویژه نهادهای دولتی می توانند در این راه پیشگام باشند و دستگاه های فرهنگی صدالبته پیشگام تر.

زین قند پارسی

علیرضا حیدری | مدرس و ویراستار

- ناویراسته ✗ نماینده مجلس: صندوق بازنشستگی کشوری در پرداخت پاداش بازنشستگان اهمال کاری کرده است.
- ویراسته ✓ نمایندهٔ مجلس: صندوق بازنشستگی کشوری در پرداخت پاداش بازنشستگان اهمال کرده است.
- نکته ۱. «اهمال کاری» نکرده است؛ «اهمال» کرده است. ۲. بهتر بود می گفت «کوتاهی» کرده است.

#زین_قند_پارسی

آگهی مناقصه عمومی

مناقصه عمومی تامین خودروی استیجاری برای ماموریت های اداری

معاونت اقتصادی شهرداری مشهدمقدس در نظر دارد تامین خودروی استیجاری برای ماموریت های اداری خود را با روش مناقصه عمومی به شماره ۲۰۰۲۰۹۵۰۱۰۰۰۰۰۰۲ از طریق سامانه تدارکات الکترونیکی دولت (ستاد) به شرکتهای واجد شرایط واگذار نماید. کلیه مراحل برگزاری مناقصه عمومی از دریافت اسناد مناقصه عمومی تا ارائه پیشنهاد مناقصه گران و بازگشایی پاکت ها از طریق درگاه سامانه تدارکات الکترونیکی دولت (ستاد) به آدرس www.setadiran.ir انجام خواهد شد لذا متقاضیانی که تمایل به شرکت در این مناقصه عمومی را دارند جهت کسب اطلاعات بیشتر به درگاه سامانه تدارکات الکترونیکی دولت (ستاد) به آدرس www.setadiran.ir مراجعه فرمایند متقاضیان شرکت در مناقصه عمومی در صورت عدم عضویت در سامانه، نسبت به ثبت نام و دریافت گواهی امضای الکترونیکی (به صورت برخط) برای کلیه صاحبان امضای مجاز و مهر سازمانی اقدام لازم را به عمل آورند.

- زمان دانلود و دریافت اسناد از سامانه: از تاریخ ۱۴۰۲/۰۹/۱۵ لغایت ۱۴۰۲/۰۹/۲۲
- آخرین مهلت ارسال اسناد و بارگذاری در سامانه: روز شنبه مورخ ۱۴۰۲/۱۰/۰۲
- زمان برگزاری جلسه بازگشایی پاکتها: روزیکشنبه مورخ ۱۴۰۲/۱۰/۰۳ ساعت ۱۰ صبح

آدرس: خیابان دانشگاه - برج آلتون - طبقه ۱۸ - واحد ۲ - دبیرخانه معاونت اقتصادی شهرداری مشهد مقدس

ضمناجهت پاسخگویی به هرگونه سوال تخصصی موضوع این مناقصه عمومی ازطریق شماره تلفن ۰۵۱۳۱۳۹۱۶۶۸ (کارشناس اداره امور اداری) ودر خصوص فرآیند برگزاری این مناقصه عمومی، از طریق شماره تلفن ۰۵۱/۳۸۴۹۱۴۵۹ (اداره قراردادها و پیمانها) اقدام فرمایید

این آگهی در روزنامه رسمی به آدرس www.rrk.ir نیز درج می گردد.

معاونت اقتصادی شهرداری مشهد مقدس

واکنش ها به انتشار شعر گروس عبدالملکیان در متروی لندن

شعر خوب از قاره‌ای به قاره دیگر منتقل می‌شود

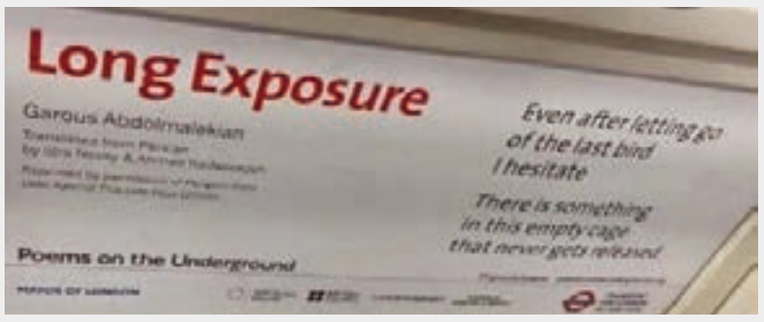

یکی از اشعار شاعران مطرح کشورمان که هم روی زبان بسیاری می چرخد و هم آثارش به زبان های مختلف دنیا ترجمه شده است، حالا در متروی لندن هم خودنمایی می‌کند؛ «آخرین پرنده را هم رها کرده ام / اما هنوز غمگینم / چیزی / در این قفس خالی هست / که آزاد نمی‌شود»

متروی لندن در یک پروژه فرهنگی به انتشار اشعار و نوشته های ادبی هنرمندان مطرح جهانی اقدام کرده است که این شعر کوتاه از گروس عبدالملکیان یکی از اشعاری است که حالا به زبان انگلیسی در معرض دید عموم قرار گرفته است. اتفاقی که از چشم جامعه ادبیات دورنماند و واکنش هایی را در پی داشت. فیض شریفی، پروفسور حسن امین و بسم ا... شریفی از جمله شاعرانی بودند که به این خبر واکنش نشان دادند.

آن‌گونه که خبرگزاری تارنا نوشته است، پروفسور حسن امین از اهالی خراسان که خود از دانش آموختگان و استادان دانشگاه گلاسکو است، در متنی کوتاه درباره این اتفاق نوشت: خیلی خوشنودم از اینکه می بینم و می شنوم که اشعار شاعر معاصر ایرانی گروس عبدالملکیان به انگلیسی ترجمه و به طور گسترده در لندن منتشر شده و نمونه ای ناب از آن بر دیوار کوپه های قطار زیرزمینی متروی لندن چاپ شده است. موفقیت این شاعر ایرانی برای من به عنوان یک هم‌وطن او که خودم اهل ادبیات و فلسفه و البته حقوقدانم، خیلی خوشایند و لذت بخش است. به شاعر خوب معاصر گروس عبدالملکیان برای این دستاورد پر افتخار تبریک می گویم. ضمنا اول که متن شعر را به نام شاعر به انگلیسی دیدم، به ذهنم رسید که ای کاش نامی از ایرانی بودن شاعر هم برده شده بود که برای ما ایرانیان افتخاری دیگر باشد؛ اما بلافاصله به یادم آمد که ادبیات به ویژه شعر، هیچ حد و مرزی نمی شناسد. شعر خوب و ادبیات خوب، خیلی سریع از شهری به شهر دیگر و از یک کشور به کشور دیگر منتقل می شود و در واقع در این مورد خاص از قاره ای به قاره دیگر راه یافته است. [...] انتخاب شعر او برای متروی لندن، اسباب افتخار همه هم وطنان ایرانی در سراسر دنیاست و وظیفه امثال من تقدیر و تشویق نسل های بعد در عرصه فرهنگ و هنر و دانش و اندیشه و خلاصه زنده ستایی است. در واقع نشر آثار علمی، ادبی و هنری هم زبانان ما و دیده شدن شعر فارسی ولو به ترجمه در غرب و شرق، نه تنها اسباب سرفرازی ما ایرانیان بلکه همه فارسی زبانان جهان است، خواه در ایران باشند یا خارج از ایران یا افغانستان یا تاجیکستان.